

BÜYÜK GÖÇ

FATMA
TUTAK

Tamtamlar göğün kızıl küllü tunç benzinde yankılanıyor. Yalçın doruklarında ak başlı kartalların yuva yaptığı, bir yüzünde yaz kış buzulları erimeyen katı çehreli *Humar*, kadim uykusundan uyandı. Asırların tortusunu taşıyan yüzeyinin yarıklarından sızmaya başlayan kan rengi kavurucu pıhtılaşmış akıntı, yol bellediği o yarıkları gücü nispetinde genişlettikçe genişletiyor. Ortalığı nicedir çetin görünümlü kayaların o görkemli yakıcı akıntı karşısındaki acizliğinin kokusu bürümekte. Toprak gibi ufalanıveriyorlar. Kırıksık yüzü iskelet, çelimsiz dizlerini kendine çekmiş koyulaşmış göz oyuklarına sürdüğü kurumların içinde parlayan gözlerini kırpmaksızın karşısındaki duvarın ardındaki bilinmeze dikmiş sayıklıyor: “*Humar kurban istiyor!*” Ailesinden kalan son fert bu köşesine baykuş gibi tünemiş durmadan felaket haberleri veren yarı bilge yarı şaman üç otuzluk ihtiyar. Erkekler son büyük av esnasında öldü. Küçük olan, babasının ardınca seğırtmeye bayılırdı. Her haliyle onun bir kopyasıydı.

Kabilenin erkekleriyle son kez ava giderlerken baba küçüğe kalmasını söyledi fakat o babayı dinlemedi ve gizlice ardına takıldı. Amacı onları her seferinde zorlayan en iri avı yakalamak ve onun gözüne girmekti. Bacakları evlerini tutan dikmelerden çok daha kalın, kulakları örtündükleri postlardan daha geniş, yüzünün ortasını kaplayan uzantıyı karnını doyurmak için kullanan o devasa avı. Onu avlayacak ağzının iki kenarından mızrakvari fırlamış dişlerini söküp babaya verecek ve böylelikle erişkinliğe ulaştığını en önce kendine sonra babaya ve çevresindekilere ispatlayacaktı. Kafile, *Humar*’ın eteklerini süsleyen çayırılı patikayı bir çırpıda geçip günün değişik vakitlerinde gri ve hakinin her tonuna boyanan yalçın kayalıklara tırmanmaya başladı. Güneş yükselişini sürdürürken iklime dayanıklı bodur ağaçların ve çalıların çevrelediği düzlüğe ulaştılar. Çatal boynuzlu geyiklerin, yaban domuzlarının ve koca kulaklı uzun burunlu devasa yaratıkların bolca

bulunduğu avlağa varır varmaz büyükler arasında bir kaynaşma başladı. İrice bir avın kokusunu almışlardı anlaşılan. Kimi mızrağını kimi kemik ya da ağaçtan yapılmış çift yüzlü satırını hazır etmenin derdine düştü.

Küçük, başından beri koruduğu mesafeden onları bu derece heyecanlandıran şeyi göremiyordu. Acaba neydi? Liderlerinin koyu siyah gözlerinde bu mesafeden bile seçilebilen parıltıya bakılırsa bu çatal boynuzlu bir geyikti. Kafile ürkütmeksizin avın etrafını sarmaya çalışırken reis *obsidyen* ve *çakmaktaşıyla* süslenmiş kamasını ön dişlerinin arasına aldı ve saldırıya hazırlanan bir panter gibi tek dizini yere koyarak ellerini toprağa dayadı. Kalın, damarlı boynunda yıllar önce güreşip alt ettiği boz ayının tırnaklarından yapılan kolye sallanıyor ava giderken deri bandanasına taktığı bir çift ak başlı kartal tüyü şakaklarında atan damarların ve hafif esintinin etkisiyle sarsılıyordu.

Humar’ın doruklarını erkence tutan buğu güneşin yükselişiyle dağılmaya yüz tutmuş yağın kırağı kalıntıları yemyeşil otların yaprakları üzerinde ışığın kırılmasıyla ortalığı kristal parıltılarına bürümüştü. Şimdi taze otlarla karnını doyuran hayvanların sulanmak üzere krater gölüne indiği zamandı ve tabii en savunmasız oldukları zaman. Küçük, bu anı değerlendirebilirse amacına ulaşma olasılığı yüksekti. Hazır büyükler gözlerine kestirdikleri avla meşgulken. Çocuk, gölü daha iyi gözetleyebilmek için yakındaki bir çalı topluluğunun ardına gizlendi. O sırada kalabalık bir hayvan kümesi suya yöneldi.

Bunlar tam da onun avlamak için beklediği o iri yaratıklardı. Suyu epey yaklaştıkları vakit çocuk hayvan kümesinin arkasında her şeyden habersiz otlamaya devam eden savunmasız yavruyu fark etti. Bugün şans kendisinden yanaydı. Ses çıkarmamaya çalışarak yavruya doğru yaklaştı yaklaştı. Mızrağını kaldırıp nişan aldığı bir anda ayakları yerden kesildi. Neler olduğunu anlamak

için arkaya baktığında kendini kavrayan devasa hayvanla göz göze geldi. Koca yaratık otları koparıp ağzına götürmek için kullandığı uzantısıyla onu havaya kaldırmıştı.

Ateş saçan gözleriyle çocuğun elinde sıkı tuttuğu mızrağa bakıyordu. Öfkeden çılgına dönen hayvan çılgık çılgığa koşmaya başladı ve çocuğu bir geyiğin etrafını sarmış vahşilerin ortasına fırlattı. Cansız bedeni toprağın üstünde seğirirken açık kalan gözlerinde hâlâ korkunun ve şaşkınlığın izleri vardı. Hemcinslerinin çılgınlığını duyan diğer hayvanlar eli mızraklı insan kalabalığını o sırada fark etti ve hücumla geçti. Bu hengameden sağ çıkanlar arasında baba yoktu...

Elleriyle ayaklarından sopalara bağlanarak kabilenin yaşadığı yere getirilen cesetler akbabaların yemesi için meydandaki bir ağaca asıldı. Günler sonra geriye kalan kemikler evlerin zeminine gömüldü. İhtiyar o günden sonra evin bir köşesinde; kuzeyle batının kesiştiği köşede oturup kaldı. Kurumla boyadığı gözlerini hiç kırpmadı. Yan evlerden getirilen yiyeceklere dokunmadı. Titremesi artan çenesini açıp tek söz etmedi. Ta ki tamtamların çalmaya başladığı o akşamüstüne dek.

Homurtuları günden güne artan *Humar'ın* yakıcı göz yaşları tepesinden püskürmeye ve ekili arazileri yakıp kül etmeye başladığında tamtamların şiddeti de arttı. Bu büyük göçün habercisiydi. Kabile büyükleri bundan böyle asla eskisi kadar güvenli olmayacak bu toprakları terk etme kararı aldı. Peki zirvesinde hâlâ buzulların barındığı uyuyan devi uykusundan uyandıran ve onu öfkeden çılgına çeviren neydi? İhtiyara göre - ki kabilenin geri kalanı da aynı fikirdeydi- *Humar'ın* öfkesinin sebebi yine bu kabilenin yetiştirdiği bir gencin lanetleneneceği yolundaki ihtarlara aldırmadan efsanelere konu olan *Humar'ın* değerli gözünü yerinden çıkarmasıydı.

Bu avuç büyüklüğünde çok değerli bir taşı. Genç, bir haftanın sonunda elinde *Humar'ın* gözüyle geri geldiğinde ailesi dahil herkes tarafından lanetlenerek kovuldu. *Humar* dehşet saçmayı artırarak sürdürüyor eteklerinde otlamaya gelen evcil hayvanlar dahi bu her patlamada etrafa saçılan kıvılcımlardan payına düşeni alıyordu. Kaç masum çoban bu püskürmeler esnasında yanarak can vermişti. İnsanlar yakınlarının kömürleşmiş cesetlerini gömecek yer bulamıyordu. Sonunda bunun için bir çözüm geliştirdiler. Ölenin yalnızca kafatası alınıyor geri kalanı olduğu yerde bırakılıyordu. Zira herkes büyük göçe

hazırlandığından onları gömecek ne zamanları ne de uygun yerleri vardı.

“Toparlan gidiyoruz.”

Sözleri karşısında herhangi bir hareket göremeyince buruşuk derisinin altında kemikleri tek tek sayılabilen ihtiyarı kolundan tutup kaldırmaya yeltendi. İşte o zaman yaşlı kadın handiyse kurumuş boğazını yırtan bir sesle gelmeyeceğini haykırdı. Kız, gelmezse burada yanarak ya da açlıktan ve susuzluktan öleceğini söyledi. Uzun bir süre genç kızın yüzünde asılı kalan gözleri bu kez zemindeki kabartıya kaydılar. “Onları bırakamam.” Gözlerini kaldırmadan yüzü yerde çaresiz bekleyen kıza son sözleri; “*o boynunda taşıdığın laneti al ve buradan git*” oldu.

Kızın eli gayriihtiyari boynuna gitti. Deri parçalarına sarıp boynuna astığı şeyin ne olduğunu bu titreyen çenesinden ve yüzyıllar önce sönüp gitmiş iki küçük yıldız gibi parlayan gözlerinden gayrı yaşam emaresi göstermeyen ihtiyar nereden biliyordu? Sessizce odanın ortasındaki merdiveni tırmanarak dama çıktı. Tüm kabile halkı yanlarına alabildikleri birkaç parça yiyeceklerle damdan dama geçerek meydana doğru akıyordu. Tamtamların gümbürtüsü meydana inletirken kabile büyükleri korku dolu şaşkın kalabalığı sakinleştirmeye çalışıyordu.

Gözlerini son bir kez bütün çocukluğunu ve ilk gençliğini geçirdiği bu kapısız penceresiz evde gezdirdi. Yukardan görebildiği kadarıyla inatçı ihtiyar yerinden hiç kımıldamamış gözleri zemindeki kabartıda öylece takılı kalmıştı. Yaşlılar yavaşlatılmış bir zamanı yaşarlar. Onlarlayken anılar donmuş zaman kristalleri gibi sağda solda gezinir. İçinde bulunulan an yalnızca o kristallerin yaşama tutunması ve geleceğe aktarılması için zemin görevi görür.

Genç kız yüreğinde donup kalmış hatıra, özlem ve bilinmeze yönelişin handikabı içinde yaşlarla dolan gözlerini kırpmaya çekinerek hızlı adımlarla oradan uzaklaştı. Meydanı dolduran kalabalığı yara yara tanıdık birilerini görmeyi hem ister hem istemez etrafı kolaçan etti. Akli geride gözü arkada kalarak adımlarını tamtamların ve kabile reislerinin başı çektiği bu tek vücut olmuş topluluğa uydurdu.

Vakit kaybetmeden dağın eteklerinde kıvrılarak çatal şeklini alan vadinin diğer yakasındaki kabileyle sözleştikleri yere vardılar. Hep birlikte *Humar'ın* tersi istikamette yol almaya

başladılar. Gece epey ilerlemiş gökyüzü lacivertini soyunup kara geceliğine bürünmüştü. Topraklarından ve *Humar'ın* lanetinden uzaklaştıkça ortalığı kaplayan kesif duman yavaş yavaş dağılmaya, kaç gecedir görünmeyen yıldızlar berrak semada tekrar göz kırpmaya başlamıştı. Fazla uzak olmayan bir yerden suyun sakın şırıltısı duyuluyordu. O anda sığır boynuzundan yapılan sura üflendi. Bu, konaklama yerine geldiklerinin habercisiydi. İnsanlar geceyi geçirebilecekleri uygun bir ağaç altı veya kaya yanı buldular. Herkes bir yere yerleşip ortalık sessizleşince genç kız suyun epeyce yakınında bir kayaya tırmandı ve ayaklarını sarkıttı. Dolunayın hafifçe aydınlattığı nehrin suları yakamozlanıyor, serinlemeye başlayan gecede akarsuyun yalpalanışı tenini ürpertiyordu. Yıldızlar burada daha belirgindi. Takım yıldızları sanki bir gösteriyi icra eder gibi geniş alanlara dağılmış ışıklarını etrafa cömertçe yayıyorlardı. Bunun iyiye işaret olduğunu söylemişti kabile falcısı. Bolluk bereket şans tanrıçası kabileye yardım etmek istiyordu. Muhtemelen bu doğrudu. Zira iki elin parmakları kadar gün dönümü önce gökyüzüne bakmış ve Estrella'ın – bu bir yıldız perisiydi-kendisine büyük bir felaketi haber verdiğini söylemişti. Büyük bir yangın, kayıplar ve yer değişikliği. Sonu aydınlık demişti hemen ardından; kabilemiz Phoenix misali küllerinden doğacak!

Kendini çok yalnız duyduğu bu anda eli boynunda taşıdığı şeye gitti. Bu ona sahipsizliğini unutturuyor, umudunu kaybetmesinin önüne geçiyordu. Her şeyini yitirse de içinde duyduğu sıcacık his ve boynunda taşıdığı kıymetli armağan kendisine zorluklara direnme gücü verecekti. Tan yeri ilk kızılığına bürünürken yeniden sura üflendi. İnsanlar çabucak toparlanıp yola koyuldular. Güneş yükselmeye başladığında nehrin kenarında geniş düzlüklerin uzandığı bir vadiye ulaşılar. Burası onların yeni yerleşim alanıydı.

Reis gözlemcileri etrafa saldı. Buldukları tepelere çıkıp civarı gözleyeceklerdi. Bir bölük insan çamur karmaya ve kerpiç kesmeye başladı. Diğer bir bölük ağaç kesti. Damı kapatmak için nehir kenarındaki kamışları kullandılar. Akşama doğru gözcüler etrafın güvenli olduğu haberi ile geri döndüler. Ayrıca *Humar'ın* üzerini kara bulutların kapladığını ve yağmurun onun öfkesini söndürebileceğini söylediler. Cılız beliklerinde akdoğan ve kartal tüyleri uçuşan, yüzlerine kırmızı aşı boyasıyla çizgiler çekmiş şamanlar bir araya toplanıp sopalarını yere vururken hep bir ağızdan haykırdılar: "*Humar istediği kurbanı aldı!*"

Birbirine bitişik iki göz evler meydanı doldurmaya başlamıştı. Erkekler dikmeleri, kirşileri sağlamlaştırırken kadınlar kırmızı kilden kap kakac yapıyor, bir parça çamura kattıkları aşı boyasıyla evlerin tabanını ve duvarlarını cilalıyordu. Bu sayede hastalıklardan ve haşerelerden korunacaklardı. Avcılar yeni avlaklar keşfetmek için şafaktan evvel yola çıkmışlardı. Güneş son ışıklarını toplarken ufukta göründüler. Elleri boş değildi; anlaşılan av bereketli geçmişti. Meydana iyice yaklaştıklarında ellerindekinin bir hayvan ölüsü değil bir ceset olduğu anlaşıldı. Şamanlar toplanıp cesedin etrafında son görev dansını yapmaya başladılar. Çok geçmeden anlaşıldı ki bu büyük suçu işleyen ve *Humar'ın* lanetini üzerlerine çeken delikanlıydı. Ancak yanlışını anlamış ve en doğru kararı vererek laneti sona erdirmek için gözünü çıkardığı dağın eteklerinde kendini kurban etmişti. *Humar'ın* sisli doruklarında giderek koyulaşan yağmur yüklü bulutların toplanışı boşuna değildi. Odunları inceltip birleştirerek mukaddes ölüyü son ve rahat uykusuna yatırmak için bir salacak yaptılar. Onu itina ile yüksekçe bir tepeye çıkardılar.

Etrafını şifalı otlar ve meyvelerle donattılar. Günlük buğuları ortalığa yayıldı; o kadar ki aşağıdan bakıldığında ölü sanki bulutların üzerinde ebedi uykusunu uyuyor sanılırdı. El ayak çekilince genç kız ölünün başına vardı. Beyazlaşmış yüzüne, kapalı gözlerine, çiçek demeti tutan ellerine uzun uzun baktı. *Ölüm, tunçtan oyulmuş bir ikon andıran bu yüzü solduramamıştı.* Fakat ne çare ki yamyam akbabalar bu güzelliğe acımayacaklardı. İki elin parmakları kadar gün batımı geçmeden cesetten geriye yalnızca iskeleti kaldı. Ölüyü yoklama sırası kendisine gelen şaman, yaktığı günlüğü ölünün üzerinde gezdirmeye hazırlanmıştı ki karanlık bir mağarayı andıran dişsiz ağız ve çukura kaçmış gözleri gördükleri karşısında açılıp kaldı. İskeletin başı yerinde değildi...***Türkiye'de Konya iline bağlı Çumra ilçesi sınırları içinde yer alan Çatalhöyük'te yürütülen kazı çalışmalarında son derece ilginç bir bulguya rastlandı.***

Kazı alanında ortaya çıkarılan bir mezarda cenin pozisyonu almış bir kadın cesedi bulundu. Kadın kucağında içi kırmızı toprakla doldurulmuş ve yüzeyi kırmızı aşı boyasıyla boyanmış bir erkek kafatası tutuyordu. Mezarda ayrıca deri parçalarına sarılmış o devrin en değerli taşlarından avuç büyüklüğünde bir obsidyen parçaya rastlandı...